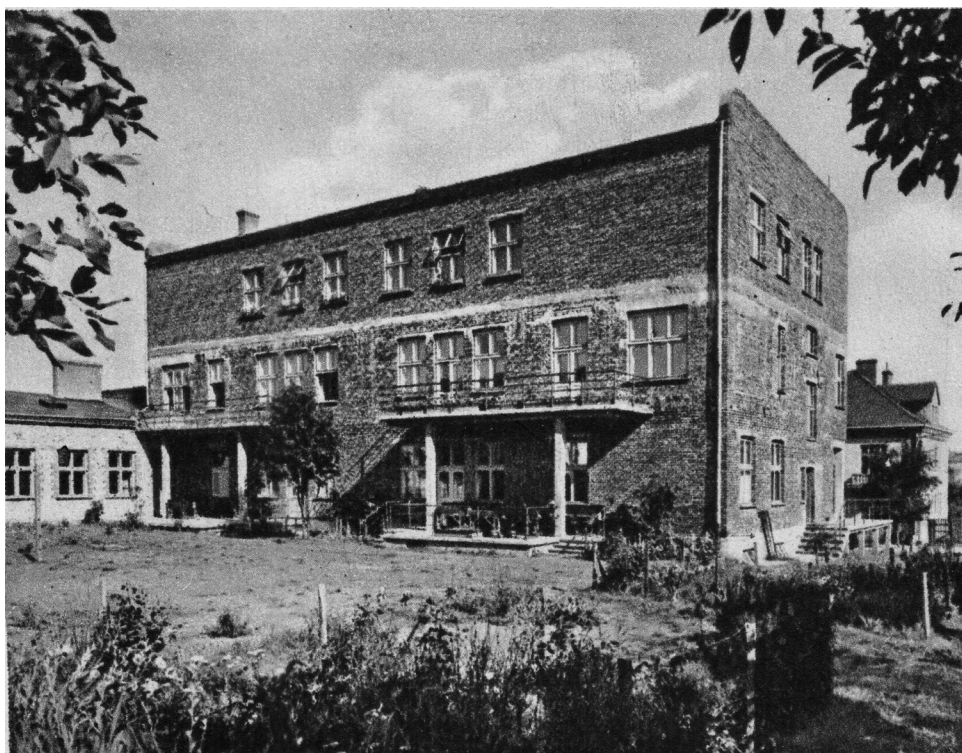

Ulica Gwarecka

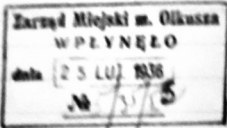
Obecnie ulica Józefa Piłsudskiego.

Olkusz. Gimnazjum żeńskie, widok od południa, z prawej strony Gwarecka 17. Nakł. Księgarni J. Żelazowskiej w Olsztynie ok.1935 r. (źródło: archiwum Marka Piotrowskiego)

Przy Gwareckiej 20 znajdował się budynek - własność rodziny Glajtmanów⁵⁸⁹ - w którym przed wojną mieściło się Gimnazjum Żeńskie.

⁵⁸⁹ „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olsztynie” z 1935 r. zawiera maszynowy zapis właściciela dla numeru 20 „Konrad Opalski” i dla numeru 22 „Janusz Pisarski” – oba przekreślone, nadpisane odręcznie „Glajtmany Wólf, Uszer i Załka” i połączone klamrą. Także przy numerze 18 maszynowy zapis „Konrad Opalski” jest częściowo przekreślony i nadpisany odręcznie przez „Glajtman Wólf i Uszer”, choć innym narzędziem (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 16).

20

Zarząd Miejski

Olkusz

W sprawie projektu wydania
 nowo zasiedlenia je dno na Olkusz
 gorz. mierny Gimnazjum reński
 projekt wydawany w celu zastawienia
 jego planu z daty 23.12.1936.

2) Zasiedlenie z dno na renowację
 wyłożenia dla samodzielnego Gimnazjum
 reńskiego

3) Zasiedlenie wyłożenia dno
 o roku 1933 i 1934 roku dnia 1936
 grudnia samodzielnego

W załączeniu przedstawiam plan dno
 wydawany w celu zastawienia
 zasiedlenia je dno uck ten projekt
 wydawany o roku 1934 i tego roku
 jego uck projekt adolany do wytku

Olkusz dn 20.2.1936

Majster

Olkusz

Olkusz

Pismo Gajtmanów z 20.02.1936 r. (źródło: AP Katowice, 1204/377, k. 107)

W trakcie okupacji władze niemieckie przeznaczyły budynek na wojskowy obóz szkoleniowy, a po wojnie do 1976 r. mieściło się tam liceum ogólnokształcące. Ogrodzenie i podwórze wykonane zostało w części z żydowskich nagrobków. Budynek przez cały okres PRL pozostawał w rękach przedwojennych właścicieli.⁵⁹⁰

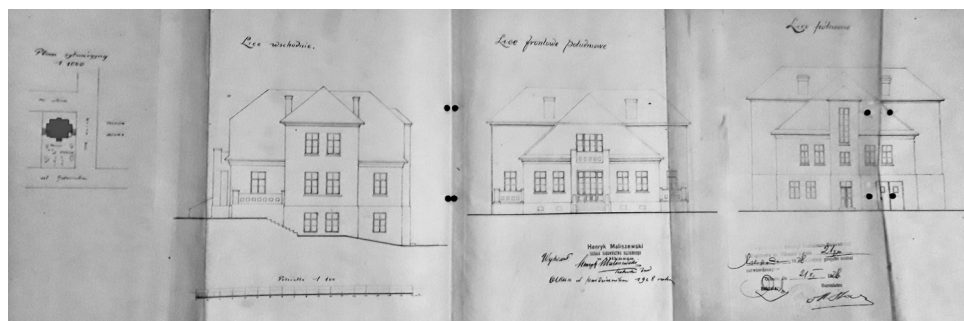
⁵⁹⁰ W Archiwum Państwowym w Katowicach (sygn. 1204/442b) znajduje się projekt organizacji wojskowego obozu szkoleniowego (Wehrrertüchtigungslager). Zob. Franciszek Lisowski, *Moja praca w I LO w Olkusz*, „Zeszyty Historyczne Olkusza”, nr 12, s. 7-24, s. 8 – niestety autor odmówił mi podzielenia się bliższymi wspomnieniami na ten temat.

Zdjęcie z lewej na pierwszym planie Gwarecka 17 z tyłu po prawej stronie Gwarecka 15 (źródło: archiwum Marka Piotrowskiego), zdjęcie z prawej wejście do budynku Gwarecka 15 (źródło: FB Ziemia Olkuska)

Gwarecka 15

Zgodnie z rejestrem, właścicielem domu był Lew Press. Nieruchomość była narożna i przypisana także do adresu „Deptak”⁵⁹¹.

Plan domu przy Gwareckiej 15 z 21.11.1928 r. (źródło: AP Katowice, 1204/377)

Lew PRESS

Lew, syn Michela i Bielej z domu Arkind, urodził się 09.08.1891 r. w Moskwie (Rosja), właściciel domu, był urzędnikiem prywatnym⁵⁹², do Olkusza przybył w 1917 r. z Warszawy, gdzie 11.03.1913 r. pobrał się z Rywką z domu Talerman, która w 1918 r. przybyła do Olkusza (opisana została z córką Amalią pod adresem Krakowska 1) wraz z ich synem Hirszem, urodzonym 05.05.1914 r. w Warszawie. 17.08.1919 r. uro-

⁵⁹¹ „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. zawiera maszynowy zapis właściciela w postaci „Leon Pres”, skreślony i ręcznie zastąpiony przez „Waksman Michał, Warszawa, Bo-duena 1” (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 16).

⁵⁹² W Spisie Abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej w Zagłębiu Dąbrowskim 1929, s. 230, występuje jako „Press Leon” pod adresem „Żuradzka 209”.

dziła się w Olkuszu ich córka Amalia/Amalja. W 1928 r. Leon Press wybrany został członkiem Rady Nadzorczej Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu⁵⁹³. Od 15.02.1937 r. Rywka z córką Amalią przeprowadziła się do ojca przy Krakowskiej 1. 15.02.1937 r. Hirsch wyjechał do Warszawy.

Lew zamordowany został w czasie wojny.

Przy Krakowskiej 1 mieszkała żona Lwa Rywka z córką Amalią.

Judka TROPAUER

Judka, syn Berka i Anny z domu Zilberberg, urodził się 01.02.1903 r. w Skale, skąd w tym samym roku przybył do Olkusza. Mieszkał przy rodzicach z trojgiem braci i trzema siostrami. 01.02.1936 r. w Olkuszu zmarł jego ojciec, a 14.06.1936 r. matka z jego rodzeństwem przeprowadziła się na 3 Maja 2.

Jego los jest nieznany.

Przy Ogrodzienieckiej 9 mieszkała matka Judki z jego dwoma siostrami i trzema braćmi, a przy Buchowieckiego 8 siostra Brajdla Tropauer.

Przy Gwareckiej 15 mieszkała także rodzina Czarneckich/Czerneckich: Herszel, syn Uszera i Marji Chaji z domu Chorowicz, urodzony 14.08.1878 r. w Kielcach, kupiec, w 1918 r. wybrany zastępcą radnego miasta Olkusza⁵⁹⁴ i jego żona Syma-Basia z domu Czernecka, córka Ajzyka i Chany-Frejdy, urodzona 21.03.1881 r. w Ustulugu (Rosja), którzy pobrali się 15.07.1902 r. w Busku oraz troje ich dzieci: urodzony 25.09.1903 r. w Będzinie syn Mordka-Berek, urodzony 15.01.1906 r. w Olkuszu syn Lejb i urodzona 10.02.1908 r. w Olkuszu córka Róża. Cała rodzina w 1910 r. przybyła do Olkusza z Będzina. W 1928 r. Hirsch/Herszel ponownie wybrany został członkiem Rady Nadzorczej Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu⁵⁹⁵. W 1929 r. M. Czarniecki był sekretarzem Walnego Zebrania członków Banku Ludowego w Olkuszu spółdzielni z ogr. odpow.⁵⁹⁶. 21.08.1934 r. wyjechali do Sosnowca. Róża wróciła jednak do Olkusza już 10.01.1935 r. i pobrała się tu 08.10.1935 r. z Lejzorem Rajtbergierem (opisana została pod adresem 3 Maja 34).

⁵⁹³ AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

⁵⁹⁴ *Kronika powiatu olkuskiego*, nr 38 i 39 (rok II), Olkusz, 01.08.1918 r., s. 2.

⁵⁹⁵ AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

⁵⁹⁶ AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 12 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 06.03.1929 r.

30.11.1939 r. obaj bracia wystąpili do Zarządu Miejskiego w Olkuszu o zameldowanie na stały pobyt swoich rodzin, ale spotkali się z odmową.

D o

Zarządu Miejskiego m. Olkusza

w O l k u s z u

Czarnieckiego Lajby, Olkusz
w sprawie zameldowania.-

P o d a n i e .

Uprzejmie proszę o łaskawe zameldowanie na stały pobyt mojej rodziny, a mianowicie:

- 1/Lajb Czarniecki
- 2/Irena Czarniecka /żona/
- 3/Halina Czarniecka /sórka/

Nadmieniam, że jestem w Olkuszu urodzony i tu spędziłem życie. Ostatnio na skutek uzyskania pracy wyjechałem do Włocławka, skąd zostałem wraz z rodziną wysiedlony do Olkusza.-

Olkusz, 30.11.39.-

Lajb Czarniecki

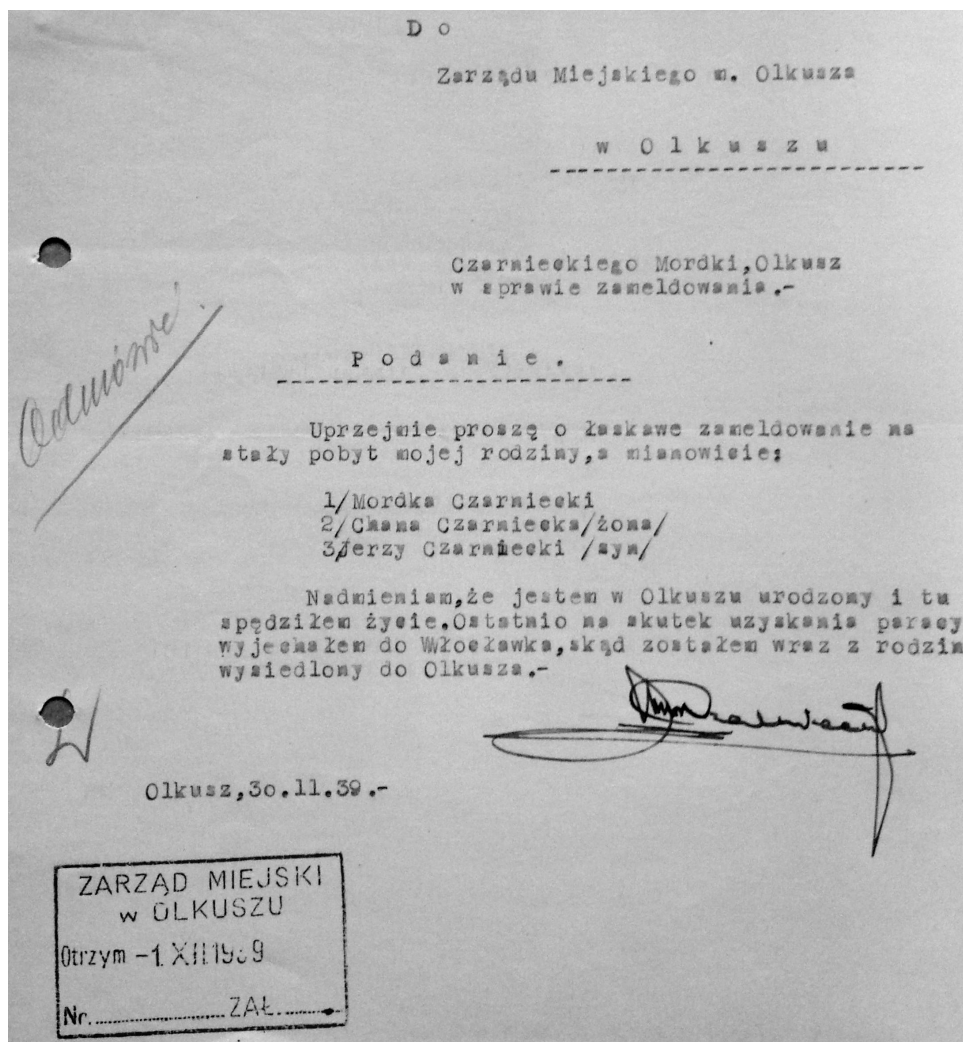
ZARZĄD MIEJSKI
w OLKUSZU

Otrzymał - 1 X 1939

Nr. ZAŁ.

Pismo Lajby Czarnieckiego do Zarządu Miejskiego w Olkuszu z 30.11.1939 r.

(źródło: AP Katowice, 1204/431, k. 6)

Pismo Mordki Czarnieckiego do Zarządu Miejskiego w Olkuszu z 30.11.1939 r.

(źródło: AP Katowice, 1204/431, k. 8)

Niewykluczone, że właśnie oni byli członkami olkuskiego Judenratu⁵⁹⁷.

Przy Gwareckiej 15 mieszkała także rodzina Grosmanów: Lejbuś, syn Szaji i Bli-my-Gieli z domu Gelbart, urodzony 25.02.1891 r. w Olkuszu, murarz-robotnik i jego żona Chaja-Laja z domu Grosman, córka Dawida-Jochyma i Fajgli z domu Szwimer, urodzona w marcu 1896 r. w Olkuszu, która przybyła do Olkusza 25.03.1930 r. z Będzina. Pobrali się 25.06.1931 r. w Olkuszu. Razem z nimi mieszkało dwóch ich synów:

⁵⁹⁷ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 11.

Szyja, urodzony 15.10.1930 r. w Olkuszu i Szymon, urodzony 01.03.1933 r. w Olkuszu. 27.12.1932 r. przybył do nich z Będzina brat Chaji-Laji Moszek-Nuta Grosman, który 10.05.1933 r. powrócił do Będzina. 01.10.1933 r. przeprowadziła się do Będzina Chaja-Laja z synami, a 12.11.1933 r. dołączył do nich Lejbuś.

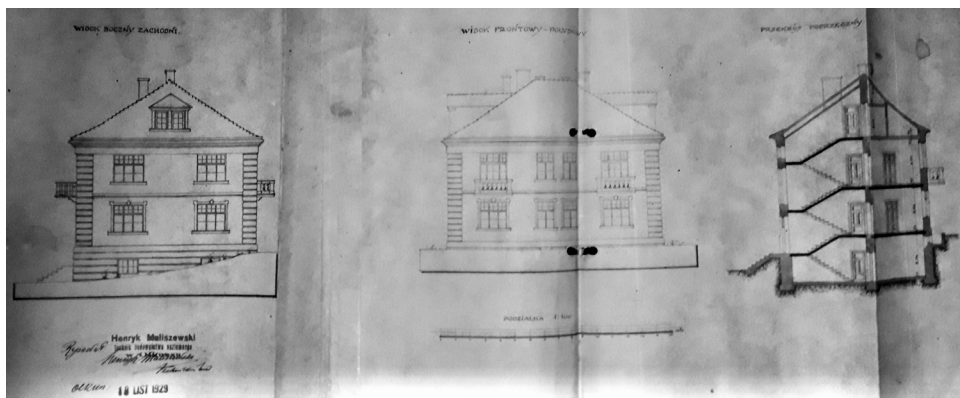

Gwarecka 17 (źródło: archiwum Marka Piotrowskiego)

Gwarecka 17

Zgodnie z rejestrem, właścicielem domu i nieruchomości był Adam Blum⁵⁹⁸.

⁵⁹⁸ Potwierdza „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 16).

Plan
 Domu mieszkalnego miarow. kr.
 dachówka na parceli pod „Czarną
 Górą” w OLKUSZU.
 należ. do W. i A. Adama Bluma i Kajli
 Blumowej.

Na posiedzeniu Komisji Techniczno-Budowlanej
 i Magistratu m. Olkusza z dnia 12 stycznia
1929 r. niniejszy projekt został
 zatwierdzony.

Olkusz, dn. 18 XI 1929.

Burmistrz
 [Signature]

Plan domu na parceli pod „Czarną Górą” Adama i Kajli Blumów z 18.11.1929 r. (źródło: AP Katowice, 1204/377, k. 79-80)

Adam i Kajla z domu Zerykier BLUM oraz córka Rega i syn Leon

Adam, syn Salomona i Dobrej z domu Gliksman, urodził się 04.05.1888 r. w Gołogonogu (pow. Będzin), właściciel domu i nieruchomości, do Olkusza przybył w 1917 r. z Dąbrowy Górniczej. Jego żona Kajla z domu Zerykier, córka Icka Hersza i Estery z domu Sercarz, urodziła się 16.07.1888 r. w Jędrzejowie, do Olkusza przybyła w 1907 r. z Sosnowca-Pogoni. Pobrali się w Olkuszu 21.07.1917 r., tutaj urodziła się dwójka ich dzieci: 15.02.1918 r. córka Rega i 25.04.1921 r. syn Leon. W 1923 r. Adam był przewodniczącym Walnego Zgromadzenia Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu, a w 1928 r. członkiem jej Rady Nadzorczej⁵⁹⁹. W 1934 r. Adam kandydował w wyborach na radnego z listy Zjednoczonego „Bloku Żydowskiego”⁶⁰⁰. Regina znajduje się na liście abiturientek olkuskiego Liceum rocznika 1937⁶⁰¹. W 1939 r. Adam Blum był przedstawicielem firmy „Silesia”⁶⁰².

05.03.1940 Rega przeprowadziła się na Górnica 4, gdzie zamieszkała przy rodzinie ciotki Marji Wajselfisz, a od 05.10.1940 r. powróciła na Gwarecką 17.

Związek Rzemieślników w Olkuszu, od góry z lewej szewc Szmil-Hersz Szwarchberg, piekarz Sztark, NN, cholewkarz Szmil Dawid Tendler, rząd niżej z prawej piekarz Sztark, murarz, zegarmistrz Grosman (przed wojną wyjechał do USA), trzeci rząd z lewej malarz pokojowy Waicman, piekarz Fuksbrauner, krawiec Gliksztajn, Blum, Glikstein, NN (źródło: JHC Melbourne i http://olkusczyzdy.pl/wp-content/uploads/2016/08/bella_rotner_photos_2.pdf, s. 12)

⁵⁹⁹ AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, protokół nr 2 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z 29.09.1923 r. i wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

⁶⁰⁰ „Z drogi”, nr 2, 27.05.1934 r., s. 1.

⁶⁰¹ *Księga pamiątkowa Liceum w Olkuszu 1916-1956*, s. 238.

⁶⁰² *Spis abonentów Sieci Telefonicznej Państwowych i Koncesjonowanych w Polsce (z wyjątkiem m. st. Warszawy) na rok 1939*, Kt 463.

Od lewej bracia Andrzej i Jacek Trznadlowie oraz Adam Blum, ok. 1934 r. (źródło: <https://przeglad.olku-ski.pl/wartosciowy-typ-urzednika-czyli-o-dzialalnosci-publicznej-i-spoecznej-edwarda-trznadla/>)

Regina Blum, w tle jej dom rodzinny przy Gwareckiej 17 (źródło: PTTK Olkusz)

Adam i Rega zamordowani zostali w czasie wojny. Leon przewieziony został z KL Auschwitz do KL Blechhammer (numery obozowe 176524 i 124581) i znalazł się na liście chorych więźniów przewiezionych z Buchenwaldu po wyzwoleniu do szpitala w Blankenhain, gdzie zmarł 11.06.1945 r.⁶⁰³. Los Kajli jest nieznan.

⁶⁰³ <https://yvng.yadvashem.org/nameDetails.html?language=en&itemId=6692077&ind=1>.

Pod tym samym adresem mieszkał brat Kajli Kałma Zerykier, przy Buchowieckiego 6 brat Natan Zerykier, a przy Górniczej 4 siostra Marja Wajselfisz.

Kałma i Hudes z domu Szwajcer ZERYKIER oraz syn (Chaim) Zelik

Kałma, syn Icyka Hersza i Estery z domu Sercarz, urodził się 13.07.1885 r. w Jędrzejowie, do Olkusza przybył w 1907 r. z Sosnowca, był właścicielem drukarni. Jego żona Hudes z domu Szwajcer, córka Mordki i Perli z domu Gliksman, urodziła 20.11.1889 r. w Będzinie. Pobili się 02.02.1912 r. w Sosnowcu, tam też 25.11.1912 r. urodziła się ich córka Rojza, która razem z matką w tym samym roku przeprowadziła się do Olkusza. W Olkuszu już 17.06.1918 r. urodził się ich syn (Chaim) Zelik. Początkowo mieszkali przy Szpitalnej 38. 01.11.1933 r. Rojza przeprowadziła się do Będzina. Rodzice z synem 22.01.1936 r. przeprowadzili się na Gwarecką 17. Prawdopodobnie o działalności drukarskiej Kałmy Zerykiera pisze *Kronika Powiatu Olkuskiego* w styczniu 1918 roku: „Ukaranie drukarni. Za drukowanie i rozszerzanie bez cenzury wierszy ulotnych przeciw Blumci Blumenfld, która przyjęła chrześcijaństwo – skazała c. i k. Komenda powiatowa, właściciela drukarni, Zerykiera w Olkuszu na 1000 kor. kary i 3 dniowe zamknięcie drukarni.”⁶⁰⁴. Kałma - obok Abrama Palucha, Szymona - Mósza Firstenberga i swej siostry Marji Wajchselfiszowej – był współnikiem spółki „Sprzedaż towarów galanteryjnych i obuwia „Galanterja” — spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” z siedzibą w Olkuszu, Rynek 30, która rozpoczęła swą działalność 13 stycznia 1932 r., a prokurentem spółki został szwagier Kałmy, mąż Marji, Berek Wajchselfisz⁶⁰⁵. Chaim znajduje się na liście abiturientów olkuskiego Liceum rocznika 1937⁶⁰⁶. Książki telefoniczne na lata 1929 i 1932/33 lokalizują drukarnię Kałmy Zerykiera pod adresem „Górnicza 127”⁶⁰⁷, zaś przewodnik gospodarczy na rok 1938 przy Mickiewicza 1 – niewykluczone, że chodzi o tą samą lokalizację w południowo-zachodnim narożniku Górniczej i Mickiewicza⁶⁰⁸.

08.08.1941 r. rodzice przeprowadzili się na Górniczą 4, gdzie zamieszkali jako sublokatorzy rodziny Kernerów.

Ich los jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkała siostra Kałmy Kajla Blum, przy Buchowieckiego 6 brat Natan Zerykier, a przy Górniczej 4 siostra Marja Wajselfisz.

⁶⁰⁴ *Kronika Powiatu Olkuskiego*, nr 26 z 15 stycznia 1918 roku.

⁶⁰⁵ „*Expres Zagłębia*”, Nr 106, poniedziałek 18.04.1932, s. 4.

⁶⁰⁶ *Księga pamiątkowa Liceum w Olkuszu 1916-1956*, s. 238.

⁶⁰⁷ *Spis Abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej w Zagłębiu Dąbrowskiem 1929*, s. 230, lokalizuje pod tym adresem także mieszkanie. *Spis abonentów sieci telefonicznych 1932/33*, s. 421.

⁶⁰⁸ *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. B 7.